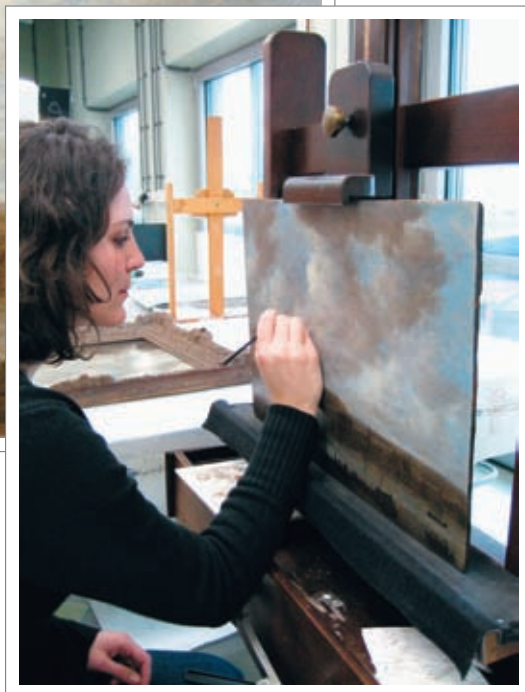

RESTAURATIEOFFERTES

HANDREIKING

Gezicht op een stad aan een rivier nadat het is gerestaureerd. Het is veel helderder en lichter geworden en heeft meer dieptewerking.

instituut
collectie
nederland

ONDER
NCSFM
LTUUR
NEMEM
SCHAP

Handreiking restauratieoffertes

Roerend cultureel erfgoed wordt voor toekomstige generaties bewaard. Daarom vraagt het de nodige zorg en aandacht, zoals optimale bewaaromstandigheden en regelmatige controle van de fysieke staat van de voorwerpen zelf. Hiervoor kan het beste de hulp worden ingeroepen van een restaurator. Door zijn opleiding, kennis en ervaring is hij bij uitstek in staat om te beoordelen in welke conditie objecten zich bevinden. Ook kan hij beoordelen of, en zo ja hoe en waarom, een behandeling moet worden uitgevoerd.

Deze brochure is een handreiking voor beheerders van roerend cultureel erfgoed die voor de conservering of restauratie van objecten de hulp van een restaurator nodig hebben, én voor restauratoren wiens hulp door beheerders wordt ingeroepen. U leest hierin de aandachtspunten waarmee u bij het opstellen en beoordelen van behandelingsvoorstellen en offertes rekening moet houden.

Instituut Collectie Nederland
Postbus 76709, 1070 KA Amsterdam
T 020 3054 545
F 020 3054 600
E info@icn.nl
WWW.ICN.NL

Eerste druk: 1998
Tweede druk: 2000
Derde herziene druk: 2008

Redactie: Hester Lensink, Carin van Nes, ICN
Eindredactie: Karlijn van Onzenoort, Tekstbureau KVO
Fotografie: ICN
Ontwerp: Floortje Kok, ICN
Druk: drukkerij Mart.Spruijt bv, Amsterdam

© ICN, 2008
Overname is alleen toegestaan met bronvermelding

Inhoud

INLEIDING

> Keuze voor een restaurator	2
> Kosten voor een offerte	2
> Offertevergelijking	2
> Opdrachtgever	2
> Conserveren en restaureren	3

WAT MOET IN EEN BEHANDELINGSVOORSTEL EN OFFERTE WORDEN VERMELD?

> Gegevens restaurator	5
> Object- (of collectie)gegevens	5
> Behandelingsvoorstel	7
> Praktische afspraken	10
> Samenvatting	11

NA DE BEHANDELING

> Behandelingsverslag	12
> Nazorg	12

De achterkant van het paneel verschaft informatie over de herkomst: het is als een Jan van Goyen aangekocht door het Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis, maar in de loop der tijd afgeschreven en geschenken aan het ICN.

Inleiding

De meeste collectiebeherende instellingen in Nederland zijn aangewezen op een restaurator die zelfstandig werkzaam is. Maar hoe vind je als beheerder een deskundige restaurator, welke afspraken maak je over de mogelijke behandelingen van een object, hoe bepaal je de voor- en nadelen van een behandeling, en hoe onderken je eventuele knelpunten? En hoe geef je als restaurator goed inzicht in wat de klant van je kan en mag verwachten?

KEUZE VOOR EEN RESTAURATOR

Restauratoren die voldoen aan bepaalde algemeen vastgestelde en erkende criteria op het gebied van opleiding, werkwijze en ervaring, zijn in het Restauratoren Register Nederland opgenomen en per discipline ingeschreven. Ook zijn zij veelal lid van en ingeschreven bij Restauratoren Nederland, de belangenvereniging van de beroepsgroep.

KOSTEN VOOR EEN OFFERTE

Veel restauratoren brengen kosten in rekening voor het opstellen van een behandelingsvoorstel en offerte. Hierbij gaat het om de tijd die gestoken wordt in het denkwerk, het eventuele vooronderzoek, de gemaakte reiskosten, en in het opstellen van het behandelingsvoorstel. Deze kosten zijn afhankelijk van de aard en omvang van het project. Het is gebruikelijk dat de restaurator de opdrachtgever van te voren in kennis stelt van de kosten van het maken van de offerte. Overigens zijn de meeste restauratoren bereid om deze kosten te laten vervallen als de offerte resulteert in een concrete opdracht.

OFFERTEVERGELIJKING

Bij omvangrijke, gecompliceerde of kostbare projecten is het gebruikelijk om minimaal drie restauratoren te vragen om onafhankelijk van elkaar een behandelingsvoorstel en offerte op te stellen. Behandlingsvoorstellen en prijscalculaties (offertes) kunnen onderling nogal verschillen. Een goede vergelijking is eigenlijk alleen mogelijk als deze restauratoren over vergelijkbare deskundigheid en ervaring beschikken. Als er sprake is van evidente verschillen in behandelingsvoorstellen en/of prijscalculaties, kan het Instituut Collectie Nederland gevraagd worden een inhoudelijk advies uit te brengen. Hiervoor kan contact opgenomen worden met de Coördinator restauratoren.

OPDRACHTGEVER

De beheerder is verplicht de eigenaar van het object of de collectie in kennis te stellen van het voornemen tot behandeling. Beheerder en eigenaar dienen, voorafgaand aan een opdracht tot uitvoering, onderling duidelijke afspraken te maken over de stappen en procedures die zij zullen volgen, over wie van hen de opdracht geeft, wie de

supervisie heeft en hoe zij elkaar informeren. Uiteindelijk is de stem van de eigenaar doorslaggevend voor het al dan niet starten van een behandeling.

In deze brochure wordt voor de duidelijkheid uitsluitend gesproken van 'opdrachtgever'. In de praktijk kan dit de beheerder of de eigenaar zijn, afhankelijk van de afspraken die zij daarover met elkaar hebben gemaakt.

Conserveren en restaureren zijn complexe activiteiten. Soms kan een restaurator, in overleg met de opdrachtgever, kiezen voor een specifieke methode om een bepaald resultaat te bereiken of voor een bepaalde behandelingsintensiteit. Als er diverse opties zijn, is het goed als een restaurator die opties in het behandelingsvoorstel duidelijk beschrijft en vermeldt welke behandeling in zijn ogen de voorkeur geniet en waarom.

In hoofdzaak zijn er drie behandelingstypen (waarbinnen weer allerlei gradaties mogelijk zijn):

1. Conserveren (preventief):

- ⋮ verbeteren van de opberg- cq. bewaar- of expositieomstandigheden
- ⋮ verbeteren van het gewenste omgevingsklimaat
- ⋮ verbeteren van het in- en opvallend licht

Deze maatregelen zullen bijdragen aan het vertragen van het verval van het object.

2. Conserveren (actief):

- ⋮ verwijderen van vuil en stof van het object zelf
- ⋮ vastzetten van (bijna-) losgeraakte onderdelen
- ⋮ ondersteunen van verzwakte delen
- ⋮ bestrijden van actieve insecten- en schimmelaantasting
- ⋮ aanbrengen (achterkant)bescherming

Actieve conservering heeft niet alleen tot doel het verval van het object te vertragen, maar ook het object minder kwetsbaar en beter toonbaar te maken.

3. Restauratie:

- ⋮ toevoegen of aanvullen van (verloren gegane) delen
- ⋮ vervangen en vernieuwen van onderdelen
- ⋮ verwijderen van oude restauraties

Restauratie heeft tot doel het object in een vooraf gedefinieerde staat terug te brengen.

CONSERVEREN EN RESTAUREREN

Volgens de huidige ethische code van de European Confederation of Conservator-restorers' Organisations (ECCO) moet elke behandeling optimaal reversibel (omkeerbaar) zijn, zodat deze indien nodig (bijvoorbeeld door voortschrijdend inzicht, ontwikkeling nieuwe technieken) op een later tijdstip eventueel weer ongedaan kan worden gemaakt.

Restauratoren Register Nederland:
WWW.RESTAUATOR.NL

Restauratoren Nederland:
WWW.RESTAUATOREN.NL

*European Confederation of
Conservator-restorers' Organisations,
ECCO:*
WWW.ECCO-EU.INFO

Geheel, tijdens vernisafname,
in UV licht.

In de linkerbovenhoek is, als onderdeel van de restauratie, het vernis van *Gezicht op een stad aan een rivier* al verwijderd.

Wat moet in een behandelingsvoorstel en offerte worden vermeld?

In een goede offerte moet aandacht worden besteed aan onderstaande punten.

- A. Naam en adresgegevens van de restaurator (werkadres, telefoon- en faxnummer, e-mailadres etc.)
- B. Inschrijvingsnummer bij de Kamer van Koophandel en/of BTW-identificatienummer
- C. Bankgegevens
- D. Handelsvoorwaarden. In veel gevallen gaat het hierbij om standaardvoorwaarden van de beroeps- of belangenvereniging waarbij de restaurator is aangesloten (zie bijvoorbeeld www.restauratoren.nl voor de ethische code en de algemene voorwaarden van de beroepsvereniging).

1
GEGEVENS
RESTAUATOR

- A. Basisgegevens van een object of een collectie
In verband met een eenduidige identificatie van objecten en om misverstanden te voorkomen, is het wenselijk dat (unieke) inventarisnummers die aan objecten zijn toegekend, worden vermeld. Ook moet worden vermeld de maker, titel, datering, afmetingen, materiaal/techniek en een korte beschrijving.

2
OBJECT- OF
COLLECTIEGEGEVENS

<i>Object:</i>	<i>spinnewiel</i>
<i>Inv.nr.:</i>	<i>R11921</i>
<i>Maker:</i>	<i>onbekend</i>
<i>Titel:</i>	<i>n.v.t.</i>
<i>Datering:</i>	<i>begin 18de eeuw</i>
<i>Afm.:</i>	<i>h. 105 cm, b. 36,5 cm</i>
<i>Materiaal:</i>	<i>populierenhout, metaal</i>
<i>Omschrijving:</i>	<i>damesspinnewiel van populierenhout met een zwarte politoerlaag</i>

Voorbeeld

- B. Waardering object
Voordat een behandelingsvoorstel kan worden gedaan, is het van belang dat beide partijen het eens zijn over de betekenis van het object of van de collectie. Wat is de historische, antropologische of wetenschappelijke betekenis van het object? Maar ook: welke betekenis heeft het voor de opdrachtgever, en wat is de betekenis binnen de collectie of binnen nationale of internationale collecties? De restaurator kan hierbij belangrijke informatie geven over de

waarde van de gebruikte technieken en materialen en over de gebruikssporen in een historische context en de waardering daarvan.

Voorbeeld

“Het meubel heeft voor de opdrachtgever vooral betekenis omdat het door de schenker van de collectie als bureau is gebruikt. Bovendien is het een uniek bureau dat door Berlage is ontworpen. De gebruikte technieken, verbindingen, hang- en sluitwerk en het beslag zijn typerend voor de Amsterdamse school en in dit meubel inventief toegepast. Daarnaast heeft het bureau nog de originele afwerklaag. Doordat die op traditionele wijze is onderhouden, is er een zacht gepolijst oppervlak ontstaan met een typisch patina. Op veel meubelen uit deze periode is deze laag al eens vervangen door een harde laklaag die typerend is voor de afwerklaag van meubelen van na 1940. Meubelen met een originele afwerklaag uit deze periode worden daarom tegenwoordig bijzonder gewaardeerd.”

Om een goede keuze te kunnen maken tussen de verschillende behandelingsopties, is ook van belang of het object wordt gebruikt of tentoongesteld en wat de omstandigheden zijn waaronder dit zal gebeuren. Daarnaast moet worden afgewogen of de kosten van behandeling in verhouding staan tot de waarde van het object. De waarde wordt door de opdrachtgever bepaald en de restaurator houdt hier rekening mee.

C. Conditiebeschrijving

Korte beschrijving van de fysieke toestand en de schadeverschijnselen.

Voorbeeld

<i>Object:</i>	<i>werk op papier</i>
<i>Inv.nr.:</i>	<i>W1590</i>
<i>Maker:</i>	<i>P. Dupont</i>
<i>Datering:</i>	<i>circa 1900</i>
<i>Afmetingen:</i>	<i>h. 19,3 cm, b. 14,7 cm</i>
<i>Techniek:</i>	<i>ets</i>
<i>Materialen:</i>	<i>papier, inkt</i>
<i>Fysieke staat:</i>	<i>matig</i>
<i>Korte beschrijving:</i>	<i>..</i>
<i>Schade:</i>	<i>oppervlaktevuil, vouw in rechter bovenhoek, scheur rand links, 10 cm van bovenhoek, lijm- en taperesten op achterzijde, los in zure omslag.</i>

NB: Grotere groepen gelijksoortige objecten (zoals in een archief) kunnen vanzelfsprekend in clusters worden beschreven, waarbij schadeverschijnselen in percentages kunnen worden aangegeven.

Van belang is ook de oorzaken van de schade(s) te formuleren, zodat op korte termijn de nodige maatregelen kunnen worden getroffen om herhaling van de schade te voorkomen. De praktijk leert dat veel schade wordt veroorzaakt door onwetendheid en/of onoplettendheid. Eigenlijk is het pas zinvol om aan actieve conservering of restauratie te denken als de preventieve conservering (de omstandigheden

waaronder objecten worden bewaard c.q. gepresenteerd) acceptabel zijn of gelijktijdig met de behandeling van het object kunnen worden verbeterd. Veel restauratoren geven uitstekende adviezen over de wijze waarop de bewaar- of presentatieomstandigheden kunnen worden verbeterd.

D. Extra vooronderzoek

Om de juiste behandelingswijze te kunnen bepalen, is het soms nodig dat er voorafgaand aan de behandeling een diepgaander onderzoek plaatsvindt naar de feitelijke toestand, de materiaalsamenstelling en/of de vervaardigingstechniek van een object. Ook kan een 'haalbaarheidsonderzoek' wenselijk zijn. De restaurator onderzoekt dan een aantal verschillende behandelingsmethoden om een reële inschatting van de benodigde behandelingsstijd te kunnen maken. De restaurator zal altijd het doel van een vooronderzoek met redenen onderbouwen. Ook kan hij eventuele alternatieven aandragen.

Op grond van voorgaande feiten en uitkomsten kan een restaurator een gefundeerd behandelplan formuleren. Tegenwoordig wordt vaak gekozen voor een terughoudende opstelling om het object zo veel mogelijk in zijn huidige vorm te respecteren.

Belangrijk is dat de restaurator in elk geval duidelijk maakt wat de opdrachtgever kan verwachten van het behandelingsresultaat. Het komt nogal eens voor dat opdrachtgevers teleurgesteld zijn over het eindresultaat omdat het object niet weer 'als nieuw' is geworden. Een goede communicatie is daarom belangrijk.

A. Beschrijving behandeling

In het behandelingsvoorstel moet vanzelfsprekend opgenomen zijn wat de restaurator voorstelt te gaan doen aan een object of collectie, waarom en met welke materialen.

Het behandelingsvoorstel moet altijd gestructureerd zijn,

gedetailleerd en in voor iedereen begrijpelijke taal geformuleerd.

Ook kan het behandelingsvoorstel in fasen worden opgedeeld en vaak worden er verschillende mogelijkheden aangegeven, afhankelijk van de wensen en verwachtingen van de opdrachtgever.

De opdrachtgever is medeverantwoordelijk voor het resultaat en daarom is het van belang dat opdrachtgever en restaurator in nauw contact met elkaar staan en elkaar helder informeren.

B. Tijdsduur en kosten

Idealiter is aan elke behandelingsfase het aantal arbeidsuren gekoppeld, dat vervolgens met het uurloon wordt vermenigvuldigd.

3 BEHANDELINGS- VOORSTEL

Op die manier is precies duidelijk hoe de begroting totstandgekomen is. Een offerte waarin onderaan de pagina het eindbedrag staat vermeld zonder dat dit bedrag is gerelateerd aan uurloon, arbeidsuren en een gedetailleerde beschrijving van de aard van de behandeling, wordt over het algemeen niet geaccepteerd.

Voorbeeld

<i>Voorstel voor de behandeling van een schilderij:</i>	
– <i>Uitlijsten</i>	<i>0,25 uur</i>
– <i>Reinigen spanraam en achterzijde doek (met...)</i>	<i>1 uur</i>
– <i>Oppervlaktevuil verwijderen (met...)</i>	<i>16 uur</i>
– <i>Vernisafname (met...)</i>	<i>20 uur</i>
– <i>Vullen lacunes (met...)</i>	<i>8 uur</i>
– <i>Retoucheren (met...)</i>	<i>12 uur</i>
– <i>Vernissen (met...)</i>	<i>2 uur</i>
– <i>Lijst aanpassen en opnieuw inlijsten</i>	<i>2 uur</i>
– <i>Documentatie en fotografie</i>	<i>4 uur</i>
<i>Totaal:</i>	<i>65,25 uur</i>
<i>Uurloon: € XX,-</i>	
<i>Totaal: 65,25 uur à € XX,- = € XX,XX excl. BTW</i>	

C. Urgentie

Als het behandelingsvoorstel betrekking heeft op een aantal objecten uit een collectie, is het wenselijk dat voor de verschillende objecten de behandelingsurgentie wordt vermeld. Dit stelt de opdrachtgever in staat om een meerjaren behouds- of conserveringsplan op te stellen. Hierbij krijgen objecten met een hoge behandelingsurgentie prioriteit boven objecten met een lage behandelingsurgentie.

D. Materiaalkosten

Als de materialen die gebruikt gaan worden bij de behandeling, een belangrijk deel van de begroting uitmaken, is het gebruikelijk dat de kosten daarvan door de restaurator in de offerte apart worden gespecificeerd.

E. Transport- en verzekeringskosten

Objecten kunnen vaak het beste in het atelier van de restaurator zelf behandeld worden, omdat daar de benodigde apparatuur en materialen voor de behandeling aanwezig zijn. Afspraken over het transport van de objecten naar het atelier en – in verband met aansprakelijkheid – afspraken over de verzekering van objecten, ook tijdens het verblijf in het atelier, moeten expliciet tussen opdrachtgever en restaurator worden gemaakt.

Voor het opstellen van een verzekeringspolis voor transport en verblijf is het nodig om de waarde van de objecten te kennen (opdrachtgever) en de duur van de restauratie (opdrachtnemer).

De opdrachtgever kan, voordat hij de opdracht geeft, eerst een kijkje nemen in het restauratieatelier. Zo kan hij zich een beeld vormen van de werkwijze van de restaurator, maar ook van de beveiligingsvoorzieningen en de klimaatomstandigheden in het atelier. Verzekeraars hanteren verschillende klassen van beveiliging van ateliers.

F. Onvoorziene kosten

Het is mogelijk dat de restaurator tijdens de behandeling van een object op complicaties stuit die hij niet had voorzien. Om die te verhelpen moet hij wellicht afwijken van de overeengekomen behandeling. Meestal heeft dit tot gevolg dat de behandelingskosten hoger gaan uitvallen. In zo'n geval licht de restaurator de opdrachtgever in en wacht hij met de verdere behandeling totdat de opdrachtgever met de veranderingen en de daaraan verbonden kosten akkoord is gegaan. Om onverwacht hogere kosten te vermijden geven veel restauratoren tegenwoordig een minimum- en maximumoptie aan in de offerte. Afhankelijk van de gekozen behandelingsvorm kan de opdrachtgever er dan van uitgaan dat de behandeling op zijn minst het minimale bedrag zal gaan kosten, maar bij tegenvallers in elk geval het maximale bedrag niet zal overstijgen – écht onvoorziene uitzonderingen daargelaten.

Soms worden de onvoorziene kosten bij de eindafrekening zonder nadere toelichting in rekening gebracht, wat tot vervelende situaties kan leiden. Het is daarom raadzaam dat de opdrachtgever met de restaurator afsprekt dat die onvoorziene kosten uitsluitend na overleg én op basis van goede argumenten expliciet gespecificeerd op de eindafrekening kunnen worden opgevoerd.

G. Verslagleggings- en documentatiekosten

De verslaglegging van de behandeling is belangrijk voor de geschiedenis van een object. Ook is het van grote waarde voor restauratoren die het object in de toekomst misschien opnieuw moeten behandelen. De restaurator zal daarom in zijn behandelingsvoorstel en offerte een passage opnemen waarin hij beschrijft hoe hij de behandeling vastlegt en wat de kosten daarvan zijn. Aangezien de kosten op dit punt aanzienlijk kunnen oplopen, is het zaak dat opdrachtgever en restaurator afspreken hoe uitgebreid het conserverings- of restauratieverslag uiteindelijk moet worden.

Een conserverings- of restauratieverslag bestaat uit een verslag van de werkzaamheden die zijn uitgevoerd, de reden waarom ze zo zijn uitgevoerd, de materialen die zijn gebruikt en de plek waar deze zijn aangebracht, plus fotodocumentatie.

Het is gebruikelijk dat de restaurator vóór, tijdens en na de behandeling foto's maakt van het object, liefst met kenmerkende details.

Het is raadzaam goede afspraken te maken over de beeldrechten van het fotomateriaal.

Pas nadat opdrachtgever en restaurator overeenstemming hebben bereikt over de te volgen behandeling en de bijbehorende prijs, over het transport, de verzekering, de verslaglegging en de behandelings-termijn, wordt - na schriftelijke bevestiging door de opdrachtgever - het object behandeld.

4 PRAKTISCHE AFSPRAKEN

A. Behandelingstermijn

Het aantal uren dat de restaurator met een object bezig is, is slechts zelden een maatstaf voor de tijd die het object in het atelier verblijft. Niet elk behandelingsonderdeel kan namelijk direct aansluitend aan de voorafgaande worden uitgevoerd en vaak werken restauratoren dan ook aan diverse opdrachten tegelijk. Het is eerder regel dan uitzondering dat de geoffreerde behandelingsduur een veel langere doorlooptijd heeft. Een behandelingsduur van veertig uur wordt bijvoorbeeld verdeeld over twee maanden, waardoor de opdrachtgever er rekening mee moet houden dat hij twee maanden lang een lege plek in zijn collectie heeft. Daarom moeten goede afspraken worden gemaakt over het tijdstip waarop de werkzaamheden klaar zullen zijn.

B. Tussenrapportages

Gezien de vaak lange behandelingsduur is het denkbaar dat de opdrachtgever op een gegeven moment het (toe)zicht op de behandeling verliest. Daarom is het raadzaam dat opdrachtgever en restaurator ook tijdens de behandeling regelmatig contact onderhouden. Bij zeer omvangrijke projecten is het verstandig van tevoren afspraken te maken over één of eventueel meer tussenrapportages door de restaurator, eventueel vergezeld van tussentijdse deelrekeningen. Met dergelijke rapportages houdt de opdrachtgever zicht op de behandeling, het verloop van het tijdpad en op de kosten.

C. Aansprakelijkheid

In grotere restauratieateliers werken doorgaans verschillende restauratoren of assistent-restauratoren. In dat geval kan het voorkomen dat de behandeling van een object wordt uitgevoerd door iemand anders dan degene die de offerte heeft gemaakt. Dat kan achteraf zorgen voor verrassingen. Daarom moeten vooraf afspraken worden gemaakt over wie het werk gaat uitvoeren en wie voor het resultaat aansprakelijk is.

Samenvatting

Wat moet in een behandelingsvoorstel of offerte worden vermeld?

1. GEGEVENS RESTAURATOR

- Naam en adresgegevens van de restaurator
- Inschrijvingsnummer bij de Kamer van Koophandel en/of BTW-identificatienummer
- Bankgegevens
- Handelsvoorwaarden

2. OBJECT- (OF COLLECTIE)GEGEVENS

- Basisgegevens van een object of een collectie
- Waardering object
- Conditiebeschrijving
- Extra vooronderzoek

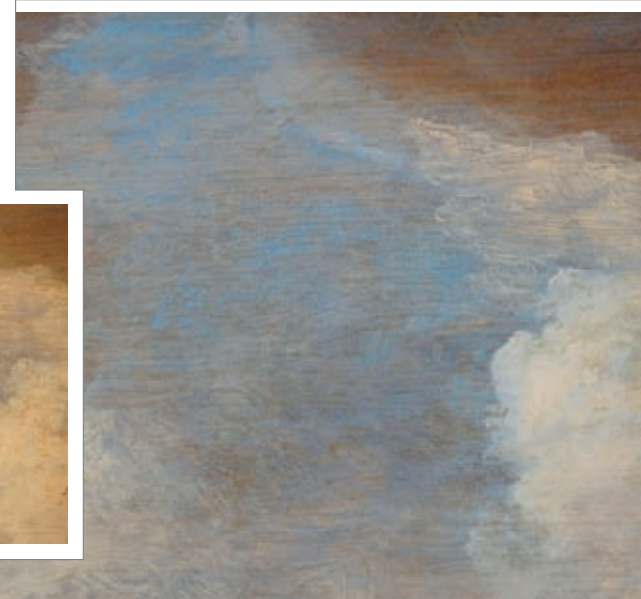
3. BEHANDELINGSVOORSTEL

- Beschrijving behandeling
- Tijdsduur en kosten
- Urgentie
- Materiaalkosten
- Transport- en verzekeringskosten
- Onvoorziene kosten
- Verslagleggings- en documentatiekosten

4. PRAKTISCHE AFSPRAKEN

- Behandelingstermijn
- Tussenrapportages
- Aansprakelijkheid

Van Goyen en schilders rondom hem kozen voor een zekere zichtbaarheid van de houtstructuur, maar recent onderzoek toont aan dat ook een chemische reactie in de verf die transparantie veroorzaakt. De donkerste houtnerven zijn geretoucheerd (foto rechts) met reversibele materialen. Alle lijnen retoucheren zou betekenen dat te veel van het schilderij overschilderd zou worden.

Na de behandeling

BEHANDELINGS- VERSLAG

Na afloop van de behandeling stuurt de restaurator het behandelingsverslag aan de opdrachtgever, vergezeld van de rekening.

Het behandelingsverslag dient de volgende elementen te bevatten:

- ⋮ een schriftelijk verslag waarin alle (be)handelingen worden vermeld, ook eventuele afwijkingen van het oorspronkelijke behandelingsvoorstel (inclusief naam-, adres- en woonplaatsgegevens van uitvoerende restaurator, datum van behandeling etc.);
- ⋮ een specificatie van de gewerkte uren, opgesplitst naar de behandelingsonderdelen;
- ⋮ een lijst met alle materialen die bij de behandeling zijn gebruikt, met vermelding van de leverancier, het fabrikaat en zo mogelijk de samenstelling. Als materialen zijn gemengd, moet bij voorkeur de onderlinge verhouding worden aangegeven (dit geldt bijvoorbeeld voor oplosmiddelen, verfsoorten en lijmen);
- ⋮ een conditiebeschrijving: nieuwe beschrijving van de conditie na behandeling van het object (inclusief een beschrijving van opvallende kenmerken, onbehandelde beschadigingen of oude restauraties)
- ⋮ fotografische documentatie (negatieven, kleurendia's, dvd, cd-rom etc.) van vóór, tijdens en na de behandeling;
- ⋮ aanbevelingen voor het bewaren, tentoonstellen of gebruiken van het object
- ⋮ aanbevelingen voor monitoring (zie hierna)
- ⋮ eventueel de originele onderdelen van het object die (noodgedwongen) verwijderd of vervangen zijn bij de behandeling;
- ⋮ eventuele tekeningen.

NAZORG

Collectie management is sinds het begin van de jaren negentig steeds nadrukkelijker onderdeel gaan uitmaken van het collectiebeleid van grotere instellingen. Hierbij wordt de term 'monitoring' steeds vaker gebruikt. 'Monitoring' betekent het voorkomen van hernieuwde achteruitgang van de conditie van een voorwerp d.m.v. het zorgvuldig in de gaten houden (het zgn. 'monitoren') van de fysieke staat van de objecten en zijn omgeving. Meestal gebeurt dit door een restaurator. Deze controleert de objecten periodiek op eventuele veranderingen en/of bedreigingen en kan hierdoor - indien nodig - tijdig ingrijpen, hetzij door aanpassingen aan de omgeving (klimaat, licht etc), dan wel door behandeling van het object zelf (afstoffen, in de was zetten etc.). Grotere restauratieateliers bieden tegenwoordig ook de mogelijkheid om, voor een vast bedrag per jaar, zogenoemde 'onderhoudscontracten' voor collecties/collectieonderdelen af te sluiten.

RESTAURATIE GEZICHT OP EEN STAD AAN EEN RIVIER

Algemeen

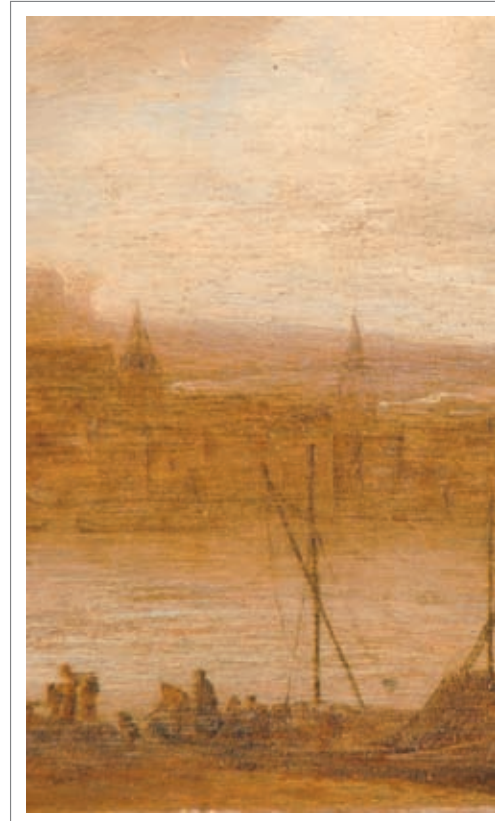
Inv. nr.	: b481
Kunstenaar	: Anoniem (voorheen Jan van Goyen)
Titel	: Gezicht op een stad aan een rivier
Afmeting	: 34,6 x 53,7 cm
Materiaal	: Olieverf op paneel
Signatuur	: Resten van signatuur links onder op boot
Behandeld door	: Anna van Milligen
Datum	: Februari 2008

Materiaal

Vernis afnemen	: Ethanol: terpentine (16-20% aromaten) (1:2)
Vernis	: Dammar (100 g in 300 ml terpentine en 100 ml Shellsol A verdund tot 10%) (terpentine met 16-20% aromaten). Paraloid B72 14% in Shellsol A.
Retoucheren	: Mowilith 20 (20%) in ethanol, met methylproxitol als oplosmiddel.
Barst verlijmen	: Vislijm (Labshop) bevat triureum, preventol en puimsteenpoeder.

Uren

Conservering	: 7,5
Restauratie	: 113
Documentatie	: 15
Totaal	: 135,5

De illustraties in deze brochure hebben betrekking op de restauratie van *Gezicht op een stad aan een rivier* (1630-1649). Het schilderij uit de collectie van het ICN is waarschijnlijk van de hand van één van de schilders rondom Jan van Goyen.

In het kader van de opleiding tot restaurator van schilderijen (SRAL) heeft Anna van Milligen o.l.v. ICN restaurator Susanne Stangier, gewerkt aan de restauratie van dit paneel.

Een deel van het paneel voor restauratie. De verf is in het verleden beschadigd en er zit een dikke laag vergeelde vernis op.